

Studying the role of social capital and its dimensions in the social prevention of crime: Meta-analysis of the period 2011 to 2020

Abstract:

Social capital is the concept of community glue, connecting local and extra-local groups to collectively fight against negative social issues such as theft, delinquency, social crimes, risky behaviors and environmental threats. A society without social capital will be an accumulation of social risks and fear of crime. . One of the important mechanisms of combating social crimes is the element of social capital. Law enforcement agencies cannot provide social security without the presence of social capital. The main purpose of the research is to study the role of social capital components in crime prevention.

Method: Analytical method of meta-analytical-quantitative type, its tool is reverse questionnaire, in the period of 1390 to 1399, using non-probability sampling method. After collecting articles from Nurmagz, Jihad University Scientific Database, Meg Iran and Alamnet, among 21 research articles, 16 research documents have been selected as a sample size.

Findings: The results show that social capital has a significant effect on crime prevention and its overall effect value is equal to 0.58 percent, and also between its components, including social cohesion variables (0.600); religious affiliation (0.581); social consciousness (0.534); social trust (0.511); There is a significant relationship between social control (0.451) and social support (0.444) with crime prevention.

Keywords: crime prevention, religious affiliation, social capital, social control, ethnic identity.

مطالعه نقش سرمایه اجتماعی و ابعاد آن در پیشگیری اجتماعی از جرم:

فرا تحلیل بازه زمانی 1390 الی 1399

چکیده:

سرمایه اجتماعی به مفهوم چسب دهنده اجتماع، پیونددهنده گروه‌های محلی و فرامحلی برای مبارزه جمعی با مسائل اجتماعی منفی از جمله سرقت، بزه، جرائم اجتماعی، رفتارهای پرخطر و تهدیدهای محیطی است، جامعه بدون سرمایه اجتماعی، انباشتی از خطرهای اجتماعی و ترس از جرم خواهد بود. یکی از مکانیسم‌های مهم مبارزه با جرائم اجتماعی، عنصر سرمایه اجتماعی است. نهادهای انتظامی بدون حضور سرمایه اجتماعی امکان تأمین امنیت اجتماعی را ندارند. هدف اصلی پژوهش مطالعه نقش مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی در پیشگیری از جرم است.

روش: روش تحلیلی از نوع فراتحلیل - کمی، ابزار آن پرسشنامه معکوس، در بازه زمانی 1390 الی 1399 به روش نمونه‌گیری غیر احتمالی است. تحقیق بعد از جمع‌آوری مقالات از نورمگز، پایگاه علمی جهاد دانشگاهی، مگ‌ایران و علم نت از بین 21 مقاله پژوهشی، 16 سند پژوهشی را به‌عنوان حجم نمونه انتخاب کرده است.

یافته‌ها: نتایج نشان می‌دهد که سرمایه اجتماعی در پیشگیری از جرم تأثیر معنی‌داری داشته و مقدار اثر کلی آن برابر با 0.58 درصد بوده و همچنین بین مؤلفه‌های آن از جمله متغیرهای انسجام اجتماعی (0.60)؛ تعلق مذهبی (0.581)؛ آگاهی اجتماعی (0.534)؛ اعتماد اجتماعی (0.511)؛ کنترل اجتماعی (0.451) و حمایت اجتماعی (0.444) با پیشگیری از جرم رابطه معنی‌داری وجود دارد. واژگان کلیدی: پیشگیری از جرم، تعلق مذهبی، سرمایه اجتماعی، کنترل اجتماعی، هویت قومی.

مقدمه

پیشگیری، تدابیری اجتماعی است که از پایه و اساس مانع از ظهور و رخداد جرم شده و با علل پیدایش بزه و جرم مبارزه می‌کند. امروز انحراف و کج رفتاری در اثر مهاجرت، توسعه فیزیکی شهرها، بی‌سازمانی اجتماعی و ناهمگونی فرهنگی-طبقاتی، افزایش یافته و امنیت اجتماعی شهروندان کاهش یافته است (عشایری و نامیان، 1397، ص 33). پیشگیری از جرم به مفهوم ممانعت از تکرار جرم و جلوگیری از ظهور بزهکاری و از بین بردن شرایط و بسترهای وقوع جرائمی است که امنیت اجتماعی را تحت تأثیر قرار می‌دهند، یکی از عوامل مؤثر بر موفقیت در پیشگیری از جرم در نهادهای انتظامی و دولتی به هنگام مواجهه با آسیب‌ها و مسائل اجتماعی شهری و غیرشهری، استراتژی سرمایه اجتماعی است. سرمایه اجتماعی مفهومی بسیار قدیمی در بین جامعه‌شناسان و مطالعات جرم‌شناسی است، اما بازخوانی و قرائت از کارکرد آن، در نظام دانشگاهی و سازمانی در راستای تبیین امور انتظامی - اجتماعی تازگی‌های زیادی دارد و تا قرن‌های متمادی همچنان محل رجوع در تحلیل واقعیت اجتماعی خواهد بود. امروزه، باوجود پیشرفت جوامع انسانی و تجهیز جامعه به کنترل‌گرهای مدرن و تسلط نهادهای پلیسی به فناوری مدرن مبارزه با جرائم، هیچ‌وقت از اهمیت سرمایه اجتماعی کاسته نشده، بلکه در کنار این فناوری‌های مدرن شناسایی و کنترل جرائم، سرمایه اجتماعی جایگاه خود را حفظ نموده است. در ایران، نهادهای انتظامی، یکی از مسئولیت و وظایف سازمانی خود را تأمین جامعه‌ای زیست‌پذیر و فارغ از تهدیدهای اجتماعی قرار داده‌اند، مأموریت مهم سازمانی ناجا با جود تقسیم‌کار سازمانی و تخصصی شدن آن‌ها در ارتباط با پدیده‌های اجتماعی، پیشگیری از جرم است، اصل مهم این سازمان در کاهش مسائل اجتماعی و تأمین امنیت شهروندان، تدوین سازوکارهای تعامل بین شهروندان، طبقات مختلف، گروه‌های شغلی و ساکنان روستایی و شهری با نهاد انتظامی در گزارش وقوع ناامنی، کنترل جرائم به آن‌هاست. دفاع جمعی از امنیت محیطی و مشارکت همگانی به عهده نهاد پلیس در مبارزه با جرائم اجتماعی است. هدف این پژوهش بررسی نقش مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی در پیشگیری از جرم با روش فراتحلیل دبر بازه زمانی 1390 الی 1399 است.

بیان مسئله

ظهور شهرهای مدرن و افزایش کلان‌شهرها به دلیل وقوع جرائم و بزهکارهای نوین و زیاد، نهادهای انتظامی و دولتی را نیازمند پیشگیری از جرم نموده است تا با تدوین سازوکارهای کاهش جرم و جلوگیری از ظهور آن، امنیت اجتماعی را تأمین نمایند (امیری و عشریه، 1393، ص 112). امیل دورکیم جامعه‌شناس کلاسیک اهمیت حقوق ترمیمی و اصلاح با رویکرد بازدارندگی در کتاب تقسیم‌کار اجتماعی نشان داده است. وی با ترسیم گذار جوامع از ساختار سنتی (مکانیکی) به مدرن (ارگانیکی) برحسب نظام حقوقی آن‌ها، قواعد اخلاقی و هنجاری را در ارتباط با مجرمان و بزه دیدگان تحلیل کرده است. تغییر در نظام حقوقی، نشانگر تغییرات و توسعه جامعه در نظم و قواعد اخلاقی و انضباط اجتماعی است (Aron, 2011, p. 202). وی دو گونه احکام حقوقی مرتبط با بزهکاری و جرائم اجتماعی تدوین کرده است: 1. قواعد تنبیهی و سرکوبگر: چنانچه ضمانت اجرای قانونی، مبتنی بر مجازات و تنبیه متخلف باشد به گونه‌ای که رنج یا زیانی را بر او تحمیل نماید آن قانون در زمره قوانین و احکام جزایی یا به عبارتی قوانین کیفری جای دارد که قوانین تنبیهی نام دارد؛ 2. قواعد ترمیمی: در صورتی که ضمانت اجرای قانونی لزوماً حاوی رنج و مشقت متخلف نباشد بلکه تنها بر اصلاح و برپایداری نظم اولیه و حالت طبیعی پیش از ارتکاب جرم تأکید شود یعنی برقراری دوباره روابط مختل شده به وضعیت عادی، در دسته دوم یعنی احکام ترمیمی جای می‌گیرد (Cribe, 2015). حقوق ترمیمی در معنای وسیع خود، شامل تمام قواعد حقوقی است که هدف آن‌ها ایجاد تعاون برای اصلاح خطاهای اجتماعی و کاهش رفتارهای سرکوبگرانه است. این نوع حقوق کمتر مظهر احساسات مشترک یک اجتماع‌اند و بیشتر عبارت‌اند از ایجاد همزیستی منظم و مقرر بین افرادی که وضع اجتماعی آن‌ها از هم متمایز است (Coser, 2006). دورکیم، جوامع ابتدایی (بدوی)، اولیه (سنتی)، دیرین (بی‌خط) و قطاعی (تیره‌ای) را دارای همبستگی مکانیکی یا ساختگی می‌داند؛ به عبارتی افراد کلان سروه یک کرباس‌اند و هرکس همان است که دیگران هستند. وی جوامع مدرن و جدید (غیر سنتی) را دارای همبستگی ارگانیکی و اندامی می‌داند که در آن زندان و زندانبان هدف اصلی نظام نیست، بلکه اصلاح مجرمان و ادامه فعالیت آن‌ها در جامعه و تشکیل نظام خانواده هدف اصلی است، یکی از راه‌های اصلی ترمیم و اصلاح مجرمان و پیشگیری از جرم،

تقسیم کار تخصصی بسامان و تعیین نقش‌های اجتماعی متناسب با صلاحیت و مهارت‌های فردی و تقویت نظام اخلاقی خانواده و ارتباط دادن مجرمان با آن‌هاست. وی تفاوت و تمایز دو گانه حقوقی جوامع را در ارتباط با مجرمان نشان داده است:

شکل 1: تمایز و تشابه قواعد حقوقی در دو نظام اجتماعی

یکی از تفاوت‌های بین همبستگی مکانیکی و ارگانیکی در انگیزه تعامل است؛ یعنی در همبستگی مکانیکی شبهت و همانندی و در همبستگی ارگانیکی تمایز و ناهمسانی انگیزه تعامل هستند. تفاوت دیگر، تغییر در اصول اخلاقی موجود است (Stons, 2012, p.89). مطابق تحلیل مطالعه دورکیم، قواعد کنترلی در سنخ اول متناسب با نظام عصبیتی و سرکوبگرانه بود و به دلیل ناکارآمدی و عدم اثربخشی آن در نظام جهانی مدرن، جوامع به سمت پیشگیری از جرم باهدف تربیت، آموزش، اصلاح و الگوهای فرهنگی تمایل یافتند. به این معنی که ناکارآمدی الگوی سرکوبگرانه در مهار جرائم اجتماعی، باعث تدوین نظام کنترلی پیشگیرانه به روش اجتماع‌محور و الگوهای سرمایه اجتماعی گردید (ابراهیم‌زاده، 1395، ص 21). اهمیت این تغییرات مجازات در افزایش ضریب امنیت اجتماعی و کاهش رفتارهای مجرمانه نمایان می‌شود (لاله ماژین، 1394، ص 12). مفهوم پیشگیری از جرم، شناسایی وضعیت، ارزیابی ظهور و وقوع خطر و تدوین تدابیر لازم برای کاهش جرم است (شایگان، 1394، ص 100). در این سیاست نوین، هدف کاهش فرصت‌های وقوع و انجام جرم (بیابانی، 1392) و از بین بردن کاهش انگیزه ارتکاب جرم و استفاده از رویکرد اصلاحی و ترمیمی

می‌دانند (اسمعیلی و کسمایی‌پور، 1390، ص 111). برای این کار، نیازمند سیاست‌گذاری است (اشنایدر و کیچین، 1391، ص 73). در نهایت اصول پیشگیری شامل: 1. شناسایی مسئله جرم و قانون‌گذاری؛ 2. آسیب‌شناسی علل جرم و 3. انتخاب اقدامات ویژه و ارائه راحل‌های عملیاتی و کاربردی است (بیابانی، 1392، ص 13). وجود سرمایه اجتماعی عامل اصلی پیشگیری از جرم است. در سرمایه اجتماعی، آگاهی اجتماعی، پیش‌شرط شکل فعال مسئولیت مدنی است که باعث علاقه‌مندی و دل‌نگرانی جامعه می‌شود (آزادواری، 1391). پیشگیری موفق از جرم و کاهش نرخ جرائم و جنایت اجتماعی، نیازمند میزانی از سرمایه اجتماعی است. هرچه سطح سرمایه اجتماعی قوی‌تر، پیشگیری از جرم بهتر و فضای قابل دفاعی خواهیم داشت. نقش سرمایه اجتماعی در کاهش جرائم اجتماعی، در بین جامعه‌شناسان کلاسیک (دورکیم، کنت، تونیس، مارکس و وبر)، فراوان مورد تأیید قرار گرفته است (پشت تپی و همکاران، 1396) و بازگشت به سرمایه اجتماعی در نهادهای انتظامی در امر پیشگیری از جرائم، به بهره‌وری نیروی انسانی پلیس کمک کرده و عملکرد آن‌ها را تسریع نموده و بهتر خواهد کرد (درویشی، 1398). ارتباط بین سرمایه اجتماعی و پیشگیری از جرم، به شکل گرفتن بنیان‌های کنترل اجتماعی می‌انجامد (شاطری و نجفی، 1391). نظارت و کنترل اجتماعی رسمی و غیررسمی که در جهت یک محیط اجتماعی امن تلاش می‌کند (صادقی و قادری، 1391). سرمایه اجتماعی و به‌کارگیری آن در نهادهای انتظامی باهدف مشارکت و همیاری مردمی در مبارزه با جرائم اعم از جرائم سایبری و غیر سایبری، می‌تواند کمک عظیمی به برنامه‌های کنترل جرم در سطح کشور نماید و بدون صرف هزینه‌های اجتماعی، انسانی و اقتصادی، بیشترین اثربخشی را در مأموریت سازمانی پلیس به دست می‌آورد و عملکرد و سرعت پلیس در پاسخگویی اجتماعی به مطالبه شهروندان (از بعد امنیت اجتماعی) و سالم‌سازی محیطی را افزایش دهد. شناسایی جرم، نقاط جرم خیز؛ مجرمان و ارائه اطلاعات به پلیس از طریق تعامل فرهنگی، آموزشی و علمی، از سازوکارهای سرمایه اجتماعی در سیاست‌گذاری پیشگیری از جرائم اجتماعی در قرن 22 است. حضور سرمایه اجتماعی، در پاسخ دهی به مسائل مجرمانه، می‌تواند در هر دو مرحله قبل و بعد از وقوع جرم، مفید و مؤثر واقع گردد. جایگاه و اهمیت سرمایه اجتماعی بیشتر در مرحله پیشگیری از جرم در امر کنترل اجتماعی نمایان می‌شود و هزینه ورود سرمایه اجتماعی در سیاست‌های پلیسی

بین جرم و پیشگیری، مؤثرتر و کم‌هزینه‌تر از مبارزه و سرکوب آن است و به این دلیل سرمایه اجتماعی، عنصر اساسی و پیش‌شرط موفقیت سازوکارهای پیشگیرانه پلیس است. لذا هدف این پژوهش بررسی محورهای زیر است:

- مطالعه تأثیر مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی بر پیشگیری از جرم؛
- ارائه راهکارهای اجتماعی-فرهنگی برای پیشگیری از جرم.

مبانی و رویکردهای نظری

جرم: جرم عبارت از هر شیوه رفتاری است که قانون را نقض کند (Giddens, 2007, p.152) و به‌عنوان یک پدیده جهانی، شامل مفاهیمی چون سرپیچی، سرکشی، رفتار ناشایسته با و ناپسند با خلقت بشر است (عباس‌زاده گروسی، 1386، ص 9). تارد ۱ جرم را تجاوز به حق و وظیفه می‌داند. ماده ۲ قانون مجازات اسلامی مقرر می‌دارد: «هر فعل یا ترک فعل که در قانون برای آن مجازات تعیین شده است جرم محسوب می‌شود» (قانون مجازات اسلامی، ماده 2). از نظر دورکیم در هر جامعه انسانی جرم بروز می‌کند و جرم یک پدیده طبیعی-اجتماعی است، ولی وقتی از یک حدی تجاوز کرد می‌توان آن را بیماری اجتماعی نامید. از آنجاکه بین ناهنجاری‌های اجتماعی همبستگی متقابلی وجود دارد یک ناهنجاری موجب رشد سایر آسیب‌ها می‌شود، ضرورت دارد آسیب‌های اجتماعی و ارتباط بین آن‌ها مورد بررسی قرار گرفته و ریشه‌یابی شوند تا بتوان با توجه به علل به وجود آورنده و تشدیدکننده، این آسیب‌ها را مهار نمود (نجفی‌توانا، 1378، ص 19) جرم به‌عنوان پدیده اجتماعی (کرم‌زاده و عرفانی، 1396، ص 87) و از نظر دورکیم ریشه آن در محیط اجتماعی است (محسنی، 1379، ص 25). جرم تابعی از سرمایه اقتصادی جامعه (حکمت‌نیا و افشانی، 1389، ص 72)، ناکامی‌ها و فشار اجتماعی (رئیس‌دانا، 1380، ص 26) و نوع طبقه اجتماعی است (کامران و شعاع‌برآبادی، 1389، ص 4).

پیشگیری از جرم: این مفهوم در سیاست جنایی و مباحث حقوقی مطرح شده است (عبدی و همکاران، 1397). تدابیر و روش‌های آموزشی، فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی نهادهای رسمی و غیررسمی در کاهش جرائم اجتماعی است یا کنشی است که هدف اصلی و مهم آن، خنثی‌سازی

بسترها و شرایط زایش جرم است (ذوالفقاری و صیدال، ۱۳۹۳). در جرم‌شناسی منظور از پیشگیری، پیشگیری از جرم در جامعه است. پیشگیری از جرم تلاشی است برای استفاده از منابع جامعه جهت تغییر شرایطی که مردم مستعد ارتکاب جرم در آن شرایط هستند (بیابانی، ۱۳۹۰، ص ۴۵). مقصود نهایی این سیاست، سالم‌سازی محیط اجتماعی شهروندان و مبارزه با بزهکاری از طریق سرمایه اجتماعی است (عبدی و همکاران، ۱۳۹۷) و سه روش مهم پیشگیری شامل ۱. سیستم عدالت کیفری (پلیس، دادگاه و زندان=مجازات تنبیهی)؛ ۲. کاهش فرصت‌های وقوع جرم (پیشگیری وضعی=ساست ترمیمی و اصلاحی)، و ۳. کاهش انگیزه ارتکاب جرم (پیشگیری اجتماعی) است (Sheft, 2002,p.1).

سرمایه اجتماعی و پیشگیری از جرم

سرمایه اجتماعی برای کاهش جرم و پیشگیری از آن، در اندیشه دورکیم آمده است. وی دو نوع قانون را شناسایی کرده است: ۱. قانون بازدارنده: تحمیل مجازات از طریق رنج یا محرومیت و ۲ و قانون جبران‌کننده: احیای وضعیت عادی برای مقابله با قانون‌شکنی. هر دو نوع قانون دارای ریشه اجتماعی هستند؛ ولی شکل متفاوتی دارند؛ این نکته دلالت بر این دارد که این قوانین ناشی از وضعیت اجتماعی مختلفی هستند. قانون بازدارنده نشانگر وجود احساسات قوی تعمیم‌یافته جمعی در جامعه است؛ وجود یک وجدان جمعی قوی که تمام اعضای عادی جامعه تابع آن هستند؛ بنابراین هرگونه توهین به این اخلاقیات جمعی صرفاً توهین به یک فرد نیست، بلکه چیزی فراتر از فرد بوده و مقدس محسوب می‌شود. برای همین قانون بازدارنده ابزاری است که از طریق آن خود جمع انتقام می‌گیرد: "چون این احساسات، جمعی هستند، از این رو بیانگر جامعه هستند و نه بیانگر ما؛ در این صورت این جامعه است که انتقام می‌گیرد و نه خود ما. به علاوه این چیزی است که فراتر از فرد و بر او حاکم است". بدیهی است که چنین قانونی که مبتنی بر اخلاقیات جمعی تعمیم‌یافته است، فقط می‌تواند برخاسته از جامعه‌ای باشد که مبتنی بر "شباهت اجتماعی بنیادین" است؛ زیرا فقط در این نوع جامعه است که می‌توان به درجه بالایی از هم‌نوایی اخلاقی و احساس جمعی دست یافت؛ به عبارت دیگر، قانون بازدارنده؛ هم محصول و هم نشانگر آن چیزی است که دورکیم آن را پیوندهای اجتماعی مربوط به هم‌بستگی مکانیکی می‌خواند. حفظ و تداوم چنین جامعه‌ای

مبتنی بر شباهت اعضای آن است و هرگونه چالش در مقابل این نوع هم‌بستگی با واکنش جمعی از طریق استفاده از ضمانت اجراهای بازدارنده و تنبیهی مواجه می‌شود در مقابل، قانون جبران‌کننده بیانگر وجدان جمعی قوی نیست؛ اگرچه ریشه این قانون نیز اجتماعی است. در اینجا توهین به چنین قانونی باعث خشم اخلاقی عموم مردم نمی‌شود و فقط تلاشی برای اصلاح عمل اشتباه صورت گرفته بر پایه خانواده، اخلاق کاری، کارآفرینی و شغل یا مشغولیت اجتماعی، انجام می‌شود. تنها احساس جمعی که در قانون جبران‌کننده وجود دارد، به اخلاق فردگرایی مربوط می‌شود: "تنها احساسات جمعی که تحریک می‌شوند، احساسات مربوط به امور اجتماعی نیست بلکه مربوط به فرد است"؛ بنابراین این نوع قانون بیانگر جامعه‌ای است که هم‌بستگی خود را از تفاوت‌های تکمیل‌کننده بین افراد به دست می‌آورد و در آن پیوندهای مکانیکی حاصل از شباهت جای خود را به روابط ارگانیک ناشی از به هم‌وابستگی می‌دهند. در چنین جامعه‌ای به جای نیروی احساسات جمعی، همکاری ناشی از تقسیم‌کار اجتماعی حاکم است: "این تقسیم‌کار اجتماعی است که بیش‌ازپیش نقشی را ایفا می‌کند که قبلاً وجدان مشترک، آن نقش را ایفا می‌کرد. در اینجا شاهد پیوند گروه‌های اجتماعی از نوع رسمی هستیم". پیوندهای ناشی از به هم‌وابستگی که بر اثر رشد تقسیم‌کار به وجود آمده‌اند، به مراتب قوی‌تر از پیوندهای مکانیکی ناشی از شباهت هستند و توسعه جوامع پیشرفته در حقیقت تاریخ انتقال از هم‌بستگی مکانیکی به هم‌بستگی ارگانیکی است (Sanders, 2012, p.79). در طی این انتقال اجتماعی، شکل برخورد و مجازات مجرمان نیز تفاوت اساسی می‌پذیرد، به جای طرد اجتماعی، تنبیه بدنی-جسمانی، قتل و حبس کردن، جایگزین‌های حبس، بازیابی روحیه اجتماعی، اصلاح کنشگران مجرم و بزه دیده در سایه سرمایه اجتماعی است، به مجرم به مثابه انسانی غیراجتماعی نگریسته نمی‌شود، بلکه موجودی نیمه اجتماعی شده که برای تکمیل پروسه بهنجارسازی، نیازمند اصلاح و آموزش فرهنگی است. نقش سرمایه اجتماعی در مبارزه با ناامنی و ایجاد نظم اجتماعی، مورد توجه کلמן بوده است (Colman, 1994). فوکویاما نیز سرمایه اجتماعی را منبع مهم و مفیدی در ساختار اجتماعی می‌داند (Fukuyama, 1999). که با ایجاد تعلق اجتماعی-محیطی، پیوند گروهی و ایجاد تعهد جمعی، رفتارهای مجرمانه و خشونت‌آمیز را کاهش می‌دهد (رازقی و رضوانی، 1392). با افزایش میزان سرمایه اجتماعی،

فعالیت مجرمانه نیز روند کاهشی را تجربه می‌کند (Ferguson & Mendel, 2007; Wright., 2006; Katz, 2002). در این نوع، هدف هماهنگ‌سازی اعضای جامعه با قواعد اجتماعی بوده است. مهم‌ترین هدف آن، آموزش، تربیت و تنبیه و درمان نارسایی اخلاقی جامعه است (میر محمدصادقی، 1392، ص 21). یا هر چیزی که بزهکاری، خشونت و ناامنی را از طریق هدف‌گیری موفقیت‌آمیز علل شناخته‌شده جرم، کاهش دهد و هدف عمده این پیشگیری، جامعه‌پذیری است (لاله هازین، 1394، ص 12). پیشگیری اجتماعی، کارکرد تربیتی، اصلاحی، آموزشی و نظارتی در جامعه دارد (معظمی، 1396، ص 67). تعهد اجتماعی، احساس مسئولیت در برابر محیط و ترسیم چشم‌انداز محیطی در بین ساکنان به وسیله سرمایه اجتماعی شدنی است (Gatti et al, 2003). به طوری که ظهور هنجارهای اجتماعی مرتبط با سرمایه اجتماعی، اعضای اجتماعی را کنترل اجتماعی و خودکنترلی سوق می‌دهد (عشایری، 1395، ص 101) و در کنار آن هزینه‌های اقتصادی-اجتماعی مبارزه با جرم نیز در نهادهای دولتی کاهش می‌یابد (قماش، 1394، ص 100). عناصر سازنده سرمایه اجتماعی شامل نظام خانواده، باورهای مذهبی، نظام آموزشی و ساختارهای محیطی منظم هستند که با ایجاد سبک زندگی سالم، انگیزه‌ای ارتکاب جرم را از بین می‌برند (کلارک، 1980؛ دیانت و دسترنج، ۱۳۹۹). وجود انواع جرائم مانند سرقت، قتل و نظایر آن در یک جامعه، معلول ناسازگاری‌های اجتماعی و نحوه تعامل افراد جامعه با یکدیگر، نوع شبکه‌های روابطی که بین آن‌ها شکل می‌گیرد، ارزش‌های حاکم بر این روابط و مهم‌تر از همه نحوه مشارکت افراد برای حل مشکلات متقابل است، به تعبیر دیگر کاهش یا تغییر سرمایه اجتماعی یک جامعه اثر مثبت و منفی در بروز و ظهور یا کاهش و افزایش میزان ناهنجاری‌ها و جرائم دارند و در تبیین و تحلیل این مسائل و تصمیم‌گیری برای کاهش میزان جرائم و اصلاح و بهبود افراد درگیر و در نهایت داشتن جامعه‌ای سالم، پویا و سعادتمند، لزوم توجه به نحوه تعامل افراد جامعه در زمینه‌های مختلف دارد (فتحی و میرمقدم، 1394). سرمایه اجتماعی دارای مؤلفه‌هایی به شرح زیر است:

-**اعتماد اجتماعی:** اعتماد، مترادف با تکیه کردن، وا گذاشتن کار به کسی، وثوق، باور و ایمان است. یا نگرش مثبت و حسن ظن نسبت به دیگرانی است که روابط اجتماعی را تشکیل می‌دهند (مرادی نسب و همکاران، 1400، ص 50).

-**انسجام اجتماعی:** انسجام اجتماعی به توافق جمعی میان اعضای یک جامعه دلالت دارد و نشانگر استحکام درونی و مترادف با وحدت اجتماعی است و در این حالت گروه پیوستگی متقابلی با هم دارند (عرب‌پور و مهدی‌زاده، 1399، ص 76).

-**آگاهی اجتماعی:** مجموعه‌ای از افکار، عقاید و حساسیت نسبت به زندگی جمعی و توجه به هر آنچه که به امور عمومی اجتماعی و فرهنگی در یک مجله و محیط زندگی مربوط می‌شود، است (عباسی اسفجیر و قربانی اصل، 1395، ص 177).

-**حمایت اجتماعی:** حمایت اجتماعی به معنای ابزار عشق و محبت (بعد عاطفه)؛ آگاهی از رفتار و بازخوردهای مناسب (بعد تصدیق) و مساعدت مستقیم مالی و یاری در انجام کارها (بعد یاری) است (بیرامی و همکاران، 1393، ص 28).

-**تعلق مذهبی:** دین مجموعه‌ای عقاید، اخلاق، قوانین و مقرراتی اسلامی - الهی برای اداره جامعه انسانی و پرورش آنهاست یا شیوه‌های از سبک زندگی است که هدف آن کمال و سعادت انسان، کنترل رفتارهای آن، ارائه دستورالعمل اخلاقی و عملی در زندگی و بر پیاده سازی بایدها و نبایدهای اجتماعی است (پرتو، 1393، ص 25).

-**کنترل اجتماعی:** کنترل را توان اعمال قدرت، هدایت پیشگیری از اعمال دیگران است، فرایندی است که دارای منابع مادی، نمادین، اصول و قواعدی است که ضمانت اجرایی دارد، در پی تحقق همنوایی رفتاری اعضای خویش و مقابله با کج روی است (شفازاده، ص 113).

پیشینه تجربی پژوهش

در زمینه سرمایه اجتماعی و پیشگیری از جرم، تحقیقات پیمایشی صورت گرفته در جدول شماره 1 ارائه شده است.

جدول 1: پیشینه پژوهش

محقق و سال	حجم نمونه	استان	روش نمونه‌گیری
------------	-----------	-------	----------------

خوشه‌ای	سمنان	۱۵	جعفری (۱۳۹۹)
هدفمند	ایران		شفازاده (1399)
هدفمند	ایران	55	عرب پور و مدهی زاده (1399)
طبقه‌ای	قم	۱۳۲	صیاد درویشی (۱۳۹۸)
تصادفی	ملایر همدان	382	پیرسرای و همکاران (1398)
تصادفی	خوزستان	۳۸۴	جعفری نیا و همکاران (۱۳۹۷)
تصادفی	تهران	۳۸۲	شیری و همکاران (۱۳۹۷)
تصادفی	البرز	382	ناصر پیرسرای و همکاران (1397)
تصادفی	آذربایجان غربی	۳۸۴	پشت تپی و همکاران (۱۳۹۶)
تصادفی	تهران	۳۸۴	اسدی فرد و ذوالفقاری (۱۳۹۶)
خوشه‌ای	کردستان	۳۸۰	حبیب زاده ملکی و فرجی (۱۳۹۶)
تصادفی	تهران	345	امیری و جزینی (1396)
تصادفی	تهران	۳۸۴	علیپور و نامور صدیق (۱۳۹۵)
خوشه‌ای	اردبیل	۳۸۲	عشایری و همکاران (۱۳۹۵)
تصادفی	مازندران	۳۸۱	عباسی اسفنجیر و قربانی اصل (۱۳۹۵)
خوشه‌ای	تهران	613	پرتو (1394)
تصادفی	تهران	۲۰۰	فتحی و میرمقدم (۱۳۹۴)
تصادفی طبقه‌ای	خرم آباد	16	بیرامی و همکاران (1393)
تصادفی	تبریز	386	تمنا و جعفری فرد (1393)
تصادفی	کاشان		دستجردی (1392)
تصادفی	تهران	345	مرادی حسن‌آبادی و حیدری (1390)

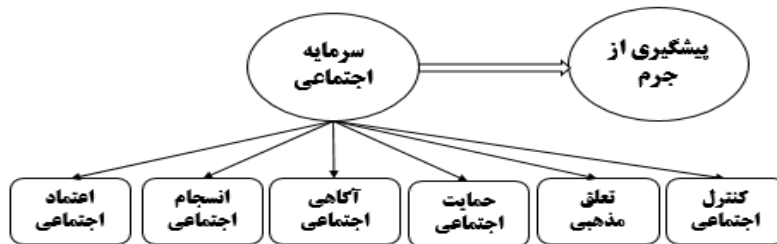
نقد و نوآوری پژوهش

پیشگیری از جرائم اجتماعی (سرقت، تخلفات قانونی، فساد، سایر جرائم خشن و غیر خشن انسانی) از مهم‌ترین مباحث دستگاه‌ها و سازمان‌های اجتماعی (انتظامی و غیر انتظامی) در ایران امروز بوده است و در این زمینه پژوهش‌های مختلفی صورت گرفته که در عمده آن‌ها سرمایه اجتماعی و مؤلفه‌های آن به‌منابه بهترین سازوکار در جهت کاهش و مبارزه با وقوع جرائم و تقویت امنیت اجتماعی در نظر گرفته شده است، در ادامه تحقیقاتی که با محور سرمایه اجتماعی و پیشگیری از جرم هستند، اشاره شده است. این تحقیقات دارای نتایجی پراکنده هستند که هدف اصلی فراتحلیل

تجمیع اندازه اثر، برآورد تأثیر متغیرهای میانجی در پیشگیری از جرم و همچنین برآورده اثر تک تک پژوهش و در نهایت ارائه سازوکارهای پیشگیری از جرم است.

الگوی نظری پژوهش

رابطه علی سرمایه اجتماعی در پیشگیری از جرم و مؤلفه‌های آن در شکل زیر ترسیم شده است.

شکل 2: الگوی نظری پژوهش

روش پژوهش

روش انجام تحقیق از نوع فراتحلیل کمی است که محقق با استفاده از مرور ادبیات و تحقیقات صورت گرفته در بازه زمانی 1390 الی 1399، با محوریت سرمایه اجتماعی و پیشگیری از جرم، از بین 21 جامعه آماری با حجم نمونه 16 تحقیق را شناسایی و بعد از کنترل از حیث روشی، اعتبار، روایی و یافته‌های علمی، آن‌ها را برحسب روش، حجم نمونه، ضرایب همبستگی و سطح معنی‌داری، جامعه آماری، سال و غیره دسته‌بندی و سازمان‌دهی کرده است. منابع دانلود آن‌ها نورمگز، مگ ایران، پایگاه جهاد دانشگاهی، ایران داک و علم نت بوده است. بعد از شناسایی ضرایب همبستگی و حجم نمونه و سطح معنی‌داری تحقیقات، آن‌ها وارد نرم‌افزار شده و اندازه اثر نهایی هر پژوهش و اثر نهایی کل به وسیله فرمول فیشر و کوهن برآورد شده است. برای تشخیص همگنی یا ناهمگنی تحقیقات فوق، از نمودار کیفی، آزمون Q استفاده شده و بعد از اثبات فرض ناهمگونی بین مطالعات از متغیر تعدیلگر (زمینه‌ای) برای سنجش میزان اثر آن بر پیشگیری از جرم استفاده شده است.

جدول 2: خلاصه پژوهش‌های فراتحلیل

محقق و سال   جامعه آماری   قومیت   مشخصات گروه   روش مطالعه

پیمایش (کمی)+پرسشنامه	جوانان رده سنی ۲۵_۳۵	فارس	جوانان	جعفری (۱۳۹۹)
کیفی	سند	فارس	آیات	شفازاده (1399)
کیفی	سند	فارس	مقاله	عرب پور و مهدی زاده (1399)
پیمایش (کمی)+پرسشنامه	کارکنان شاغل در کلاتری	فارس	کارکنان	درویشی (۱۳۹۸)
پیمایش (کمی)+پرسشنامه	شهروندان	عرب	شهروندان	جعفری نیا و همکاران (۱۳۹۷)
پیمایش (کمی)+پرسشنامه	شهروندان	فارس	شهروندان	شیری و همکاران (۱۳۹۷)
پیمایش (کمی)+پرسشنامه	شهروندان	فارس	شهروندان	ناصر پیرسرائی و همکاران (1397)
پیمایش (کمی)+پرسشنامه	شهروندان بالای ۱۸ سال	کرد	شهروندان	پشت تپی و همکاران (۱۳۹۶)
پیمایش (کمی)+پرسشنامه	شهروندان ۱۵ تا ۶۰ سال	فارس	شهروندان	اسدی فرد و ذوالفقاری (۱۳۹۶)
پیمایش (کمی)+پرسشنامه	شهروندان ۱۸ سال به بالا	کرد	شهروندان	حبیب زاده ملکی و فرجی (۱۳۹۶)
پیمایش (کمی)+پرسشنامه	دانشجویان	فارس	دانشجویان	امیری و جزینی (1396)
پیمایش (کمی)+پرسشنامه	کلیه شهروندان	فارس	شهروندان	علیپور و نامور صدیق (۱۳۹۵)
پیمایش (کمی)+پرسشنامه	شهروندان بالای ۲۰ سال	ترک	شهروندان	عشایری و همکاران (۱۳۹۵)
پیمایش (کمی)+پرسشنامه	شهروندان بالای 18 سال	مازنی	شهروندان	عباسی اسفجیر و قربانی اصل (۱۳۹۵)
پیمایش (کمی)+پرسشنامه	دانش آموزان پایه سوم راهنمایی و متوسطه		دانش آموزان	پرتو (1394)
پیمایش (کمی)+پرسشنامه	شهروندان ۱۸ تا ۳۰ سال	فارس	جوانان	فتحی و میرمقدم (۱۳۹۴)
پیمایش (کمی)+پرسشنامه	پرستاران زن شاغل در بیمارستان	لر	پرستاران	بیرامی (1393)
پیمایش (کمی)+پرسشنامه	خانوارهای ساکن تبریز	ترک	شهروندان	تمنایی و جعفری فرد (1393)
پیمایش (کمی)+پرسشنامه	شهروندان	فارس	شهروندان	دستجردی (1392)
پیمایش (کمی)+پرسشنامه	مجرمان زندانی	فارس	مجرمان	مرادی حسن آبادی و حیدری (1390)

یافته‌های پژوهش

یافته‌های تحقیق در دودسته توصیفی و تحلیلی ارزیابی شده‌اند.

1. توصیفی

-روند اجرای مطالعات

جدول 3: سال‌های اجرای تحقیقات

سال	فراوانی	درصد
1399	3	15

5	1	1398
15	3	1397
15	3	1396
20	4	1395
10	2	1394
10	2	1393
5	1	1392
5	1	1390
100	20	جمع کل

در سال 1395 تعداد بیشترین تحقیقات (20 درصد) صورت گرفته است.

-رشته تخصصی نویسندگان مسئول

جدول 4: جامعه آماری مورد مطالعه

رشته تخصصی	فراوانی	درصد
علوم اجتماعی	11	55
علوم حقوق	3	15
علوم روانشناسی	2	10
علوم مدیریت پیشگیری	2	10
علوم جغرافیای شهری	1	5
معارف	1	5
جمع کل	20	100

-55 درصد از نویسندگان مقاله این حوزه به رشته علوم اجتماعی اختصاص دارد.

شیوه نمونه گیری مطالعات

جدول 5: شیوه نمونه گیری مطالعات

شیوه نمونه گیری	فراوانی	درصد
تصادفی	12	60
خوشه‌ای	4	20
طبقه‌ای	2	10

10	2	هدفمند
100	20	جمع کل

60 درصد از پژوهش‌ها به روش نمونه‌گیری تصادفی صورت گرفته است.

جامعه آماری پژوهش

جدول 6: جامعه آماری پژوهش

گروه موردبررسی	فراوانی	درصد
جوانان	2	10
دانشجویان دانشگاهی	1	5
شهروندان عادی	11	55
کارکنان سازمانی	1	5
مجرمان زندانی	1	5
پرستاران	1	5
اسناد	2	10
دانش آموزان	1	5
جمع کل	20	100

55 درصد از تحقیقات جامعه آماری خود را از میان شهروندان انتخاب کرده‌اند.

هویت قومی

جدول 7: هویت قومی مطالعه شده

گروه	فراوانی	درصد
ترک	2	10
فارس	13	65
کرد	2	10
عرب	1	5
مازنی	1	5
لر	1	5
جمع کل	20	100

65 درصد از گروه قومی مطالعه شده، به فارس تعلق دارد و بعد از آن کردها و ترکها (10 درصد) بیشترین گروه قومی هستند که تحقیق درباره آنها اجرا شده است.

سطح توسعه استان

جدول 8: سطح توسعه استان

شيوه نمونه‌گيري	فراواني	درصد
توسعه‌يافته	9	45
در حال توسعه	5	25
کم توسعه	6	30
جمع کل	20	100

به لحاظ سطح توسعه، 45 درصد از پژوهش در استان‌های توسعه‌یافته و 25 درصد در حال توسعه و 30 درصد استان در توسعه نیافته است.

ب. تحلیلی

در این قسمت به اندازه اثر مطالعات و نهایی، متغیرهای تعدیگر و آزمون همگنی پرداخته شده است.

اندازه اثر تحقیقات

جدول 9: اندازه اثر پژوهش

نویسندگان	گزارش آماری			
	Effect size	lower	upper	Z
جعفری (۱۳۹۹)	0/335	0/179	0/475	4/078
شفازاده (1399)				
عرب پور. مهدی زاده (1399)				
صیاد درویشی (۱۳۹۸)	0/831	0/769	0/877	13/531
جعفری نیا و همکاران (۱۳۹۷)	0/381	0/292	0/463	7/832
شیری و همکاران (۱۳۹۷)	0/819	0/783	0/850	22/462
ناصر پیرسرائی و همکاران (1397)	0/461	0/378	0/536	9/732
پشت تپی و همکاران (۱۳۹۶)	0/280	0/855	0/901	26/854
اسدی فرد و ذوالفقاری (۱۳۹۶)	0/350	0/259	0/435	7/096
حبیب زاده ملکی و فرجی (۱۳۹۶)	0/483	0/391	0/565	9/080

0/000	9/981	0/545	0/389	0/471	امیری و جزینی (1396)
0/000	12/635	0/635	0/499	0/571	علیپور و نامور صدیق (۱۳۹۵)
0/000	5/558	0/368	0/183	0/278	عشایری و همکاران (۱۳۹۵)
0/000	3/115	0/288	0/123	0/368	عباسی اسفنجیر و قربانی اصل (۱۳۹۵) پرتو (1394)
0/000	6/325	0/390	0/251	0/311	فتحی و میرمقدم (۱۳۹۴) بیرامی (1393)
0/004	13/752	0/287	0/131	0/268	تنما و جعفری فرد (1393)
0/001	3/901	0/267	0/156	0/118	دستجردی (1392)
0/000	8/237	0/201	0/144	0/198	مرادی حسن آبادی و حیدری (1390)

نتایج فراتحلیل نشان می‌دهد که از بین تحقیقات فوق، سرمایه اجتماعی در مطالعات صیاد درویشی (۱۳۹۸) با مقدار 0/83 درصد؛ شیری و همکاران (۱۳۹۷) با مقدار 0/81 درصد و بیشترین و مطالعات علیپور و نامور صدیق (۱۳۹۵) با مقدار 51 درصد بیشترین و در مطالعات مرادی حسن آبادی و حیدری (1390) با مقدار 0/19 درصد کمترین تأثیر را در پیشگیری از جرم داشته است.

تأثیر کلی سرمایه اجتماعی بر پیشگیری از جرم

جدول 10: اثر کل سرمایه اجتماعی و پیشگیری از جرم

sig	Z	گزارش آماری		Effect size	نوع اثر
		upper	lower		
0/000	11/021	0/395	0/131	0/573	اثر ثابت
0/000	4/762	0/603	0/482	0/581	اثر تصادفی

نتایج نشان می‌دهد که سرمایه اجتماعی در 15 پژوهش فوق، توانسته 0/58 درصد از تغییرات پیشگیری از جرم را تبیین و پیش‌بینی نماید، بر این اساس با افزایش و تقویت بسترهای سرمایه اجتماعی و مؤلفه‌های آن، به راحتی می‌توان از ظهور، وقوع و شیوع جرائم اجتماعی ممانعت کرد.

تأثیر مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی بر پیشگیری از جرم

جدول 11: تأثیر مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی بر پیشگیری از جرم

sig	Z	گزارش آماری		Effect size	نوع متغیر
		upper	lower		

اعتماد اجتماعی	0/511	103	400	11/560	0/000
انسجام اجتماعی	0/600	298	367	13/811	0/000
آگاهی اجتماعی	0/534	116	290	8/361	0/000
حمایت اجتماعی	0/444	203	378	79/430	0/000
تعلق مذهبی	0/581	167	300	10/467	0/000
کنترل اجتماعی	0/451	287	427	7/088	0/000

نتایج مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی در فراتحلیل حاکی از این است که متغیرهای انسجام اجتماعی (0/600)؛ تعلق مذهبی (0/581)؛ آگاهی اجتماعی (0/534)؛ اعتماد اجتماعی (0/511)؛ کنترل اجتماعی (0/451) و حمایت اجتماعی (0/444) تأثیر معنی‌داری در پیشگیری از جرم داشته است. در این میان انسجام اجتماعی بیشترین تأثیر و حمایت اجتماعی کمترین تأثیر را داشته است. آزمون Q: نتایج نشان می‌دهد که 97 درصد از مطالعات فوق، دارای ناهمگنی بوده و بایستی متغیرهای میانجی بررسی و مقدار اثر و معنی‌داری بودن اثر برآورد شود.

تأثیر گروه موردبررسی بر پیشگیری از جرم

جدول 12: تأثیر گروه موردبررسی بر پیشگیری از جرم

گروه موردبررسی	اندازه ترکیبی	z-value	نصادفی sig
جوانان	0/498	13/358	0/000
دانشجویان دانشگاهی	0/428	11/840	0/000
شهروندان عادی	0/317	14/644	0/000
کارکنان سازمانی	0/234	70/523	0/000
مجرمان زندانی	0/102	8/731	0/000
پرستاران			
دانش آموزان			
اسناد			
اثر کل	0/391	10/182	0/000

نتایج تأثیر میانجی گروه موردبررسی در پیشگیری از جرم نشان می‌دهد که گروه جوانان به‌عنوان میانجی بین سرمایه اجتماعی و پیشگیری از جرم، با مقدار 0/49 درصد و دانشجویان دانشگاهی با

مقدار 0/42 درصد بیشترین تأثیر و گروه مجرمان زندانی با مقدار 0/10 درصد کمترین تأثیر را به عنوان متغیر تعدیلگر بر پیشگیری از جرم داشته‌اند. اثر کلی تأثیر گروه جامعه آماری بر پیشگیری از جرم برابر با 0/39 درصد است.

تأثیر هویت قومی بر پیشگیری از جرم

جدول 14: تأثیر هویت قومی بر پیشگیری از جرم

تصادفی		هویت قومی	
sig	z-value	اندازه ترکیبی	
0/000	12/984	0/448	ترک
0/000	7/213	0/299	فارس
0/000	28/580	0/347	کرد
0/000	10/853	0/363	عرب
0/000	3/544	0/388	مازنی
			لر
0/000	7/612	0/541	اثر کل

نتایج نشان می‌دهد که گروه قومی ترک با مقدار 0/44 درصد؛ عرب با مقدار 0/36 درصد بیشترین و گروه قومی فارس و کرد با مقدار 0/29 درصد کمترین تأثیر را به عنوان متغیر میانجی بین سرمایه اجتماعی و پیشگیری از جرم داشته است و اثر کلی هویت قومی بر پیشگیری از جرم برابر با 0/48 درصد است.

تأثیر سطح توسعه استان بر پیشگیری از جرم

جدول 15: تأثیر سطح توسعه استان بر پیشگیری از جرم

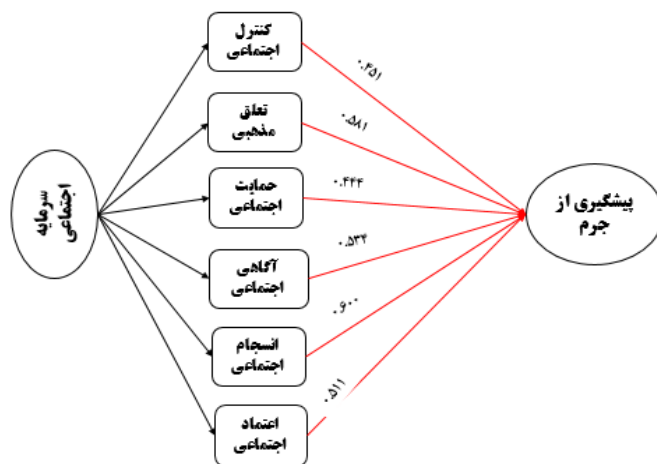
مدل اثر تصادفی			نوع استان
sig	z-value	اندازه ترکیبی	
0/000	12/063	0/300	در حال توسعه
0/000	79/430	0/444	کم توسعه
0/000	4/116	0/215	توسعه یافته
0/000	8/013	0/276	اثر کل

نتایج نشان می‌دهد که سطح استان بر پیشگیری از جرم تأثیر معنی‌داری داشته و مقدار آن برابر با 0/27 درصد است، مقدار این تأثیر در استان‌های کم توسعه (0/44 درصد) و در حال توسعه (0/30 درصد) بیشتر از توسعه‌یافته (0/21 درصد) است. هرچه سطح استان‌های مورد مطالعه در حال توسعه و کم توسعه‌یافته باشد، در آنجا سرمایه اجتماعی نقش مهمی را ایفا می‌کند و با افزایش شدت توسعه استان به دلیل بافت کلان‌شهری، ناهمگونی قومی، فردگرایی، سبک زندگی مدرن، انزوای اجتماعی، احساس تنهایی و عقابانیت، سرمایه اجتماعی کمترین نقش را در پیشگیری از جرم داشته و در این مناطق پیشگیری از جرم بیشتر بر عهده‌های نهادهای مدرن دولتی-انظامی هست و شهروندان به دلیل بی‌تفاوتی اجتماعی و کاهش سرمایه اجتماعی، چندان درگیری مسائل امنیت و جرائم نمی‌شوند.

بحث و نتیجه‌گیری

هدف اصلی پژوهش؛ مطالعه تأثیر سرمایه اجتماعی و ابعاد آن بر پیشگیری اجتماعی از جرم در بازه زمانی 1390 الی 1399 به روش فراتحلیل کمی با حجم نمونه 16 سند پیمایشی است. نتایج نشان می‌دهد که بین سرمایه اجتماعی و پیشگیری اجتماعی از جرم رابطه معنی‌داری وجود دارد و مقدار ضریب تأثیر آن برابر با 0/58 است. هرچه میزان، شدت و سطح سرمایه اجتماعی در جامعه بیشتر به همان میزان زمینه‌های وقوع جرم به دلیل پیشگیری، نظارت و کنترل اجتماعی کاهش می‌یابد و کمتر رخ می‌دهد. همچنین بین مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی با پیشگیری اجتماعی از جرم رابطه معنی‌داری وجود دارد. بین انسجام اجتماعی (0/600) و پیشگیری از جرم رابطه معنی‌داری وجود دارد. هرچه انسجام اجتماعی بین شهروندان و نهادهای انتظامی با مردم افزایش یابد، به همان اندازه راحت‌تر می‌توان از جرائم اجتماعی ممانعت کرد. تعلق مذهبی (0/581) و پیشگیری از جرم رابطه معنی‌داری وجود دارد. هرچه نهادهای دینی، صداوسیما و نهادهای مسئول باورهای دینی در تقویت دین‌داری شهروندان تلاش بیشتری کنند و دین‌داری آن‌ها افزایش یابد، به همان اندازه پیشگیری از جرائم اجتماعی به سهولت انجام می‌پذیرد. بین آگاهی اجتماعی (0/534) و پیشگیری از جرم رابطه معنی‌داری وجود دارد. هرچه آگاهی اجتماعی و افزایش دانش مردم نسبت به وضعیت محیطی زندگی، عملکرد پلیس و کسب اطلاعات نسبت به امنیت اجتماعی، افزایش یابد، به همان اندازه در پیشگیری از جرم متعهدتر شده و مسئولیت بیشتری را قبول می‌کنند. بین اعتماد اجتماعی (0/511)

و پیشگیری از جرم رابطه معنی داری وجود دارد. اعتماد اجتماعی بین ساکنان محیط، محلات و مجتمع و همچنین وجود اعتماد بین این گروه با نهادهای انتظامی، باعث می شود که به صورت جمعی عمل نموده و برای تقویت امنیت اجتماعی و مبارزه با جرائم محیطی، با همدیگر متحدتر شده و جمعی عمل نمایند. بین کنترل اجتماعی (0/451) و پیشگیری از جرم رابطه معنی داری وجود دارد. کنترل اجتماعی رسمی و غیررسمی، نقش مهمی در پیشگیری از جرم دارد، هرچه شهروندان نسبت به سلامت اجتماعی محیط زندگی خود با نگاه کنترل گرانه رفتار نمایند، در این حالت آن‌ها حرایم و مجرمان را گزارش داده و با پلیس همکاری نزدیک‌تری خواهند نمود، در این حالت کنترل امنیت محیط به سهولت انجام می پذیرد. بین حمایت اجتماعی (0/444) و پیشگیری از جرم رابطه معنی داری وجود دارد. وجود حمایت اجتماعی بین اعضای محیطی و خانواده‌ها از همدیگر و همچنین حمایت اجتماعی نهادهای انتظامی از شهروندان و ساکنان محلات و مجتمع، بیشتری صورت بگیرد، بسترهای وقوع جرم از بین رفته و امنیت اجتماعی افزایش می یابد.

شکل 3: تأثیر مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی بر پیشگیری اجتماعی از جرم

سرمایه اجتماعی به معنای دفاع از کیان جمعی از طریق پیوند دادن گروه‌های دارای منافع مشترک است. این منافع مشترک در حیطه اجتماعی، احساس امنیت اجتماعی و مبارزه جمعی با آسیب‌ها و مسائل اجتماعی خطرآفرینی است که در محیط از طریق طبقات اجتماعی تولید می شود. همان‌طور

که سرمایه اجتماعی را همین طبقات اجتماعی می‌آفرینند، همین جامعه انسانی به دلیل کاهش سرمایه اجتماعی، به افزایش بحران‌های اجتماعی کمک می‌کند. در ایران نهادهای انتظامی (پلیس) نقش مهمی در پیشگیری از جرم دارد، بازوی اصلی این نهاد اجتماعی-دولتی، ارتباط با مردم یا تعامل اجتماعی با شهروندان است، به طوری که ساکنان محیط را به کنترل اجتماعی بر محیط یا پیشگیری از بی‌نظمی محیطی تشویق نمایند. تعامل بین شهروندان با نهاد پلیس در تأمین امنیت شهروندان، از طریق سرمایه اجتماعی رخ می‌دهد، یعنی شهروندان با نهادهای انتظامی احساس یکی بودن نموده و خود را نسبت به برنامه، سیاست‌گذاری و مأموریت اجتماعی پلیس مسئول بدانند. این سازوکار با سرمایه اجتماعی شدنی است. بدون سرمایه اجتماعی، بقای جامعه غیرممکن و هرج مرج اجتماعی فراگیر می‌شود و به جای پیشگیری اجتماعی، پیشگیری فردی جایگزین می‌شود، احتمال زنده ماندن و آسیب دیدن افراد نیز تصادفی شده و میزان قربانی شدن فرد توسط جرائم محیطی نیز افزایش می‌یابد، اما با وجود سرمایه اجتماعی، زندگی از حالتی تصادفی خارج و شهروندان با اطمینان و یقین زندگی می‌کنند، سرمایه‌گذاری می‌کنند و به تشکیل یک اجتماع سالم تلاش می‌کنند.

منابع

- ابراهیم‌زاده، علی (1395). تبیین برنامه‌ریزی مؤثر در مدیریت پیشگیری از جرم. فصلنامه علمی تخصصی دانش انتظامی ایلام، ۱۷، ۵.
- استونز، راب (1393). متفکران بزرگ جامعه‌شناسی، ترجمه مهرداد میردامادی، تهران: نشر مرکز
- اسدی فرد، محمد؛ ذوالفقاری، حسین؛ هندیانی، عبدالله؛ دعاگویان، داود (1395). نقش تعاملات اجتماعی کارکنان پلیس در مدیریت پیشگیری از جرم، فصلنامه پژوهش‌های اطلاعاتی و جنایی، سال 12، شماره 4، ص 98-75.
- اسمعیلی، حبیبه؛ کسمایی پور، حمیده (1390). بررسی عوامل امنیتی جرم و نقش آن‌ها در پیشگیری از جرم. فصلنامه دانش انتظامی آذربایجان شرقی، 1(1).
- اشنایدر، ریچارد؛ کیچین، تد (1387). برنامه‌ریزی شهری برای پیشگیری از جرم. ترجمه فرزانه سجودی، تهران: نشر میزان

امیری، سروش؛ جزینی، علیرضا (1396). نسبت پلیس جامعه محور و سرمایه های اجتماعی در پیشگیری از جرم، *فصلنامه مطالعات پیشگیری از جرم*، ص 34-9.

امیری، مانده؛ عشریه، روح الله (1393). نقش معماری شهری در کاهش جرائم مقاله های همایش های ایران. *اولین کنگره تخصصی مدیریت شهری و شوراهای شهر*، مرکز همایش های توسعه ایران.

آرون، ریمون (1390). *مراحل اساسی سیراندیشه در جامعه شناسی*، ترجمه باقر پرهام، تهران، انتشارات علمی و فرهنگی

آزادواری، علی اکبر (1391). رابطه میان سرمایه اجتماعی و نقش پلیس در پیشگیری از جرائم. *فصلنامه پیشگیری از جرم*، ۲۵ (7).

بیابانی، غلامحسین (1392). نقش رسانه در پیشگیری از جرم. *فصلنامه رسانه*، 24 (3).

بیرامی، منصور؛ موحدی، معصومه و عزیزی، امیر (1393). نقش مؤلفه های حمایت اجتماعی ادراک شده در پیش بینی فرسودگی شغلی پرستاران. *فصلنامه مدیریت پرستاری*، سال 3، دوره 3، شماره 1، ص 34-27.

پرتو، مسلم (1393). نقش جهت گیری مذهبی در تحول قضاوت اخلاقی نوجوانان دانش آموز، *فصلنامه مسائل کاربردی تعلیم و تربیت اسلامی*، سال 1، شماره 1، ص 38-11.

پشت تپی، سامرند؛ قادریان، دارا؛ الیاسی، امیر (1396). بررسی رابطه سرمایه اجتماعی با پیشگیری اجتماعی از جرم مطالعه موردی: (شهروندان بالای 18 سال شهر مهاباد)، *اولین همایش ملی علوم اجتماعی*، علوم تربیتی، روانشناسی و امنیت اجتماعی، تهران،

جعفری، سکینه (1399). بررسی سرمایه اجتماعی و نقش آن در پیشگیری از جرم و آسیب های اجتماعی: یک پژوهش آمیخته، *فصلنامه مطالعات پیشگیری از جرم*، دوره 15، شماره 54، بهار، ص 69-41.

حبیب زاده ملکی، اصحاب؛ فرجی، هوشنگ (1397). رابطه مشارکت اجتماعی با پیشگیری اجتماعی از جرم، *پژوهشنامه مددکاری اجتماعی*، سال 3، شماره 11، ص 121-85.

حکمت نیا، حسن؛ افشانی، سید علیرضا (1389). حاشیه نشینان و ارتکاب جرائم اجتماعی (مطالعه موردی: شهرستان یزد)، *فصلنامه پژوهش های جغرافیای انسانی*، شماره 72.

درویشی، صیاد (1398). نقش میانجی سرمایه اجتماعی در تأثیر عدالت سازمانی و حمایت سازمانی پلیس بر پیشگیری از جرم (کلانتری‌های انتظامی استان قم)، *مجله مدیریت سرمایه اجتماعی*، دوره 6، شماره 2، ص 197 – 218.

دستجردی، زهرا (1392). تأثیر سرمایه اجتماعی در پیشگیری از وقوع جرم. *پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه کاشان، دانشکده ادبیات و علوم انسانی*
دیانت، محسن؛ دسترنج، منصوره (۱۳۹۹). نقش عوامل خانوادگی در پیشگیری از ارتکاب جرم در بین جوانان با تأکید بر امنیت اجتماعی، *پژوهشنامه نظم و امنیت اجتماعی*، دوره ۱۳، شماره ۲، ص 172 – 149.

ذوالفقاری، حسین؛ فعال، صیدال (1393). بررسی نقش پلیس در پیشگیری اجتماعی از جرم (مطالعه موردی: منطقه 2 و 12 شهر تهران)، *فصلنامه علمی - پژوهشی مطالعات امنیت اجتماعی*، سال 2، شماره 4، ص 23 – 46.

رازقی، نادر؛ رضوانی، مهدیه (1392). تبیین جامعه‌شناختی تأثیر سرمایه اجتماعی بر جرم، *فصلنامه پژوهش‌های اطلاعاتی و جنایی*، 31(8)، ص 9-36.
رئیس دانا، فریبرز (1380). *بررسی‌هایی در آسیب‌شناسی اجتماعی ایران*، تهران: انتشارات دانشگاه علوم بهزیستی.

ساندرز، پیت (1395). *نظریه اجتماعی و مسائل شهری*، ترجمه محمود شارع پور، تهران: تیسرا. سیدعلیپور، سید خلیل؛ نامور صدیق، کریم (1395). بررسی رابطه بین سرمایه اجتماعی و پیشگیری از جرم در شهر تهران، *فصلنامه مطالعات پیشگیری از جرم*، دوره 11، شماره 41، ص 123 – 158.
شاطری پور اصفهانی، شهید؛ نجفی ابرندآبادی، علی حسین (۱۳۹۱). تأثیرات جهانی شدن فرهنگ بر جهانی شدن پیشگیری اجتماعی از جرم، *فصلنامه مجلس و راهبرد*، سال 19، شماره ۶۹، ص 150-119.

شایگان، فریبا (1394). نقش نهادهای مذهبی در پیشگیری اجتماعی از جرم. *فصلنامه مطالعات پیشگیری از جرم*. 11(39)، 9-41.
شفازاده، احمد (1393). بررسی نظریه هیرشی در کنترل اجتماعی از دیدگاه قرآن، *فصلنامه راهبرد اجتماعی-فرهنگی*، سال 8، شماره 33، ص 109 – 133.

صادقی فسایی، سهیلا؛ قادری، صلاح‌الدین (1391). ارزیابی پیامدهای اجتماعی برنامه‌های پیشگیری از جرم در فضاهای عمومی شهری، *فصلنامه مسائل اجتماعی ایران*، سال 3، شماره 2، ص 118 - 93.

عباسی اسفنجیری، علی‌اصغر؛ قربانی اصل، ولی‌الله (1395). نقش مؤلفه‌های اجتماعی در پیشگیری از جرائم شهری منطقه 3 شهر ساری، *مجله مطالعات جامعه‌شناختی شهری*، سال 6، شماره 20، ص 186-157.

عبدی، رمضانعلی؛ عبدی، توحید؛ نجفی خواجه بلاغ، عسگر (1397). بررسی نقش مؤلفه‌های پیشگیری اجتماعی از جرم از نظر اسلام در موفقیت پلیس، *فصلنامه علمی پژوهشی مطالعات امنیت اجتماعی*، شماره 54، تابستان، ص 97-55.

عرب‌پور، الهام و مهدی‌زاده، شراره (1399). فراتحلیل مطالعات نظم و انسجام اجتماعی در ایران، دو *فصلنامه پژوهش‌های جامعه‌شناختی معاصر*، سال 9، شماره 17، ص 113 - 73.

عشایری، طاها (1395). *جامعه‌شناسی نزاع و درگیری در استان اردبیل*. تهران: پژوهشگاه نیروی انتظامی.

عشایری، طاها؛ عباسی، الهام؛ مهدی‌زاده اردکانی، محمد؛ حاجی حسینلو، سجاد (1395). تحلیل جامعه‌شناختی رابطه بین مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی با پیشگیری از جرم (مورد مطالعه: استان اردبیل)، *پژوهش‌های مدیریت انتظامی*، دوره 11، شماره 4، ص 551-531.

عشایری، طاها؛ نامیان، فاطمه (1397). فراتحلیل عوامل مؤثر بر پیشگیری از وقوع جرم، *فصلنامه پژوهش‌های مدیریت انتظامی*، شماره 14، دوره 1، ص 33-54.

فتحی، سروش؛ میرمقدم، کاظم (1394). بررسی تأثیر اجتماعی بر پیشگیری از جرم جوانان شهریار، *فصلنامه دانش انتظامی غرب استان تهران*، سال 2، شماره 6، ص 122-99.

قماش، سعید (1394). *سرمایه اجتماعی و پیشگیری از جرم*، تهران: نشر مجد.

کامران، حسن؛ شعاع برآبادی، علی (1389). بررسی امنیت شهری در شهرهای مرزی (مطالعه موردی: شهر تایباد)، *فصلنامه انجمن جغرافیای ایران*، سال 8، شماره 25، ص 46-25.

کرایب، یان (1394). *نظریه جامعه‌شناسی کلاسیک*، ترجمه شهناز مسمی پرست، تهران: نشر آگه

کرمزاده، اسماعیل؛ عرفانی، سهراب (1396). الگوی تعامل پلیس و رسانه‌های ارتباط جمعی در پیشگیری از وقوع جرم و نقش آن در احساس امنیت، *فصلنامه امنیت ملی*، سال 7، شماره 24، ص 105-81.

کوزر، لوئیس (1378). *زندگی و اندیشه بزرگان جامعه‌شناسی*، ترجمه محسن ثلاثی، تهران: انتشارات علمی.

گیدنز، آنتونی (1378)، *جامعه‌شناسی*، ترجمه منوچهر صبوری، تهران: نشر نی
لاله ماژین، بهروز (1394). *رویکردهای پلیس در پیشگیری انتظامی از جرم*، فصلنامه علمی تخصصی
دانش انتظامی بوشهر، 17(5).

محسنی، منوچهر (1379). *بررسی آگاهی‌ها و نگرش‌ها و رفتارهای اجتماعی- فرهنگی در ایران*، تهران:
دبیرخانه شورای فرهنگ عمومی وزارت کشور.

مرادی حسن‌آبادی، محسن و حیدری، یوسف (1390). *سرمایه اجتماعی؛ ارتباط آن با بزهکاری
و پیشگیری از وقوع جرم*، فصلنامه مطالعات پیشگیری از جرم، پیاپی ۲۰، سال 6، ص 63-72.
مرادی نسب، منیره؛ کریمیان، حبیب‌الله و ظهیری، هوشنگ (1400)، *تحلیل جامعه‌شناختی رابطه بین
اعتماد اجتماعی و پایبندی مذهبی دانشجویان (مطالعه موردی: دانشجویان دانشگاه پیام نور استان
سمنان)*، مجله مطالعات توسعه اجتماعی ایران، سال سیزدهم، شماره چهارم، ص 44-63
معظمی، شهلا (1386). *نهمین کنگره سازمان ملل متحد در زمینه پیشگیری از جرم*، فصلنامه مطالعات
امنیت اجتماعی، 4(9).

میر محمدصادقی، حسین (1382). *پیشگیری از وقوع جرم*، فصلنامه مطالعات امنیت اجتماعی، 2(2).
ناصر پیرسرانی، آرش؛ شیری، عباس و مؤذن‌زادگان، حسنعلی (1397). *رابطه سرمایه اجتماعی با
پیشگیری از جرم (مورد مطالعه شهرستان ملارد)*، مدیریت سرمایه اجتماعی، 5(1)، ص 42-25.
نجفی توانا، علی (1384). *جرم‌شناسی*، تهران: انتشارات آموزش و سنجش.

Clarke, R.V.G. & Mayhew. P.m. (1980). *Ibid, Handbook on crime and deviance*, Springer.

Coleman, J. (1994). *The Creation and Distributions of Social Capital: Implications for the Law*, Notre Dame Journal of Law, *Ethics and Policy*, vol 3.

Ferguson, M. Kristn & Mendel, H. Charle (2007). *Modeling Fear of Crime in Dallas Neighborhoods: A Test of Social Capital Theory*, *Crime & Delinquency*. 53 (2), 322-349.

Fukuyama, F. (1999). *What is Social Capital?* The Institute of Public Policy George Mason University, Prepared for delivery at the IMF Conference on Second Generation Reforms.

Gatti, U. Tremblay, R. E. and Larocque D. (2003). Civic community and juvenile delinquency. *British Journal of Criminology* 43, 22–40.

Katz, Rebecca (2002). Re-examining the Integrative of Policing? *British of Crime. western criminology Review*. 4(1).221–275.

Shaftoe,H (2002). *Social crime prevention-Interventions to reduce the motivation to offend: synopsis of presentation at tallinn city council, university of the west of England, Bristol,UK.*obtained from: www.uwe.ac.uk.

Wright, Darlene R, Fitzpatrick, Kevin, M (2006). Social Capital and Adolescent Violent Behavior: Correlates of Fighting and Weapon Use among Secondary School Students. *Social Forces*. P.45.

پبلیشرز
نشدہ